

HRVATSKA, IZDVOJENO

Bivši beskućnik, “fajter” Mrvalj: Predlagao sam da se beskućnici zaposle u malim pogonima, izrađuju pelete, ali nadležni to ignoriraju

3. KOLOVOZA 2024. PIŠE BILJANA BAŠIĆ

0

Proživio sam rat u Sarajevu u kojem je bio pakao. Ljudi govore o smrti, gladi, proganjanju, ali meni je to bilo najljepši dio života, jer sam ga posvetio drugoj osobi, svojoj majci, tako govori legendarni Mile Mrvalj kojeg mnogi Zagrepčani poznaju kao neumornog borca za prava beskućnika. I sam je bio s druge strane barikade, beskućnik. „Meni je beskućništvo škola na kojoj sam diplomirao kao na deset fakulteta”, kaže Mrvalj, a njegove riječi itekako treba respektirati zbog proživljenog iskustva beskućništva.

Mrvalj je živio u Sarajevu, a nakon smrti majke, založio je stan za otvaranje galerije. Budući da je završio školu za primjenjenu umjetnost, galerija je bila nekako logičan odabir. No, galerija je propala, on je ostao bez stana i završio na ulici. U Sarajevu su ga mnogi poznavali, bio je poznato ime u umjetničkim krugovima, a Mrvalj nije želio da ga vide da je pao na dno. Uputio se u Zagreb – i postao beskućnik. Sada to više nije, i vodi udrugu Fajter koja se brine o beskućnicima i pomaže im.

Kad je došao u Zagreb, morao se boriti za golo preživljavanje, što je u prvom redu značilo borbu s birokratskim aparatom, sa svom silom loših propisa. Te bitke vodi i danas, ali za druge beskućnike. Ne zaboravimo, beskućništvo je ekstremni oblik siromaštva, a i najteži. Majka svih bitaka je ona za osobnu iskaznicu beskućnika. „Hrvatska je jedina zemlja EU u kojoj beskućnik ne može dobiti osobnu iskaznicu ako nema prebivalište. A bez osobne iskaznice beskućnik je nitko. Neće ga nitko zaposliti, nema zdravstveno osiguranje, ne može otvoriti račun u banci, ne može jesti u pučkoj kuhinji Crvenog križa, ne može glasati na izborima. To je diskriminirajuće”, ogorčen je Mrvalj, koji je zbog toga prije nekoliko mjeseci prosvjedovao i na Markovom trgu. U Njemačkoj i drugim zemljama EU, napominje, možeš spavati ispod mosta, ali imaš osobnu iskaznicu. Taj dokument otvara mnoga vrata. Zašto beskućnika ne bi netko mogao prijaviti tako da ima adresu. Ovako čovjek bez adrese ima stigmiju i puno mu je teže.

Mrvalja ljuti problem koji je došao do izražaja kad je nedavno otvoreno prenoćište u Ilici 29, koje je u ingerenciji Grada Zagreba. U to prenoćište mogu doći baš svi. No, Mrvalj upozorava da u taj prostor dolaze ilegalni imigranti, koji nisu nigdje registrirani. Naše beskućnike MUP kažnjava kad na primjer spavaju u parku jer ih se tretira kao skitnice ako nemaju osobnu iskaznicu, a to nije slučaj s ilegalnim imigrantima, koje nitko ništa ne pita, kaže Mrvalj.

Naš sugovornik je primjer kako se čovjek može izvući iz beskućništva. Da nisam imao tu sreću da su mi neki ljudi pomogli, i dan danas bih bio beskućnik ili mrtav”, iskren je Mrvalj. No, žalosno je da sve ovisi o slučajnosti i o tome koliko je čovjek sam čvrst da se iščupa. Netko mora dati podršku, a to bi trebalo biti sustav, a to on ne radi na pravi način, kaže naš sugovornik. Jer sustav, kad si i u njemu, tj. imaš osobnu iskaznicu, osigurat će ti 150 eura mjesečno, besplatnu tramvajsku kartu u Zagrebu, vaučer za režije, i mogućnost da se hraniš u u pučkoj kuhinji. I to je uglavnom to.

„Misle da su tako riješili problem, a nisu. Zbog čega se ne bi ugledali u skandinavske zemlje i njihov način rješavanja problema beskućništva, ili u bližu Sloveniju. U Sloveniji na primjer kad bankrotiraš, a već si time na putu prema beskućništvu, dobiješ skromni socijalni stan, pod svoje te uzme centar za socijalnu skrb, imaš i psihološku pomoć. Znači, imaš podršku sustava. Ali imaš i neke obaveze. Oni takvog čovjeka prekvalificiraju za ono zanimanje koje je konkurentno na tržištu rada, i u roku od pola godine čovjeku nađu posao da može nastaviti dalje”, kaže Mrvalj i dodaje da je to primjer kako se ne gleda samo socijalni, nego i ekonomski faktor. Jer takav oporavljeni čovjek radi, plaća porez i nije na teret društvu godinama kao socijalni slučaj, smatra Mrvalj.

Kod nas u Hrvatskoj je oko 180.000 ljudi na socijalnoj pomoći, među njima i velik broj mladih. Zamislimo da veći broj njih postane radno aktivno, situacija bi bila puno bolja za sve, kaže Mrvalj.

Trebalo bi nas, naglašava, sve zabrinuti što ima sve više ljudi s niskim mirovinama, pod ovrhama jer su oni u velikom riziku od beskućništva. Kako je tek u ruralnim sredinama, u zaseocima u kojima žive starci zaboravljeni od svih, koji umiru bez ičije pomoći, a možda je takvih na tisuće. Njihova sudbina nije ni lakša ni bolja od one beskućničke.

Pitali smo Mrvalja što je sa stanovima za beskućnike, s projektima stambenih zajednica u kojima bi bili smješteni ljudi koji su motivirani da se zaposle i osamostale.

„Da, postoji takav smještaj, no, prioritet su samohrane majke s više djece. Npr. u okviru Crvenog križa u Zagrebu, ali to je kap u moru. Recimo, Zagreb je gotovo milijunski grad, a postoje samo tri takva stana, od kojih su dva su namijenjena beskućnicima. U te stanove može se smjestiti tridesetak ljudi, što je zanemarivo”, upozorava.

Čitavo zakonodavstvo je kod nas prekomplikirano, prava se mogu ostvariti tek nakon dugo godina, prekasno, sve se lomi preko naslabijih, a beskućnici su u prvim redovima. Mrvalj objašnjava što se događa u situaciji kad netko od primatelja socijalne pomoći želi raditi: „Takva osoba nađe sezonski posao, no istekom tih nekoliko mjeseci sezone, on se ne može automatizmom vratiti na socijalnu pomoć, nego mora proći cijelu proceduru kao da je traži prvi puta. Što nije nimalo jednostavno i zna potrajati nekoliko mjeseci. Pitam se od čega da taj čovjek živi tih nekoliko mjeseci bez primanja. Umjesto da se omogući da takva osoba automatski dobije ponovo socijalnu naknadu u razdoblju u kojem nema posao”.

Ili drugi primjer.

„Živimo u 21. stoljeću umreženosti svih državnih službi. No, kad treba izvaditi dokumente za neko socijalno pravo, za to treba ići od šaltera do šaltera. Prvo u Mirovinsko, u katastar ili gruntovnicu po dokaz o neimanju nekretnine, pa u Poreznu za nepostojanje poreznog duga i slično. Da se sve to izganja, nekom spretnijem, pokretnom i zdravom, treba oko dva dana. No, ako je čovjek sam star i bolestan, onda to za njega treba obaviti socijalna radnica, koja ima ovlasti da to pribavi. Ona onda piše na sve te adrese – ali oni nemaju nikakav rok u kojem to moraju obaviti. I onda taj bolesni i stari jadnik mora čekati mjesecima da se to riješi. Eto, informatizacija koja je trebala ubrzati i pojednostaviti proceduru, tako postaje prepreka. A sve je po zakonu”, ogorčen je Mrvalj.

Iznosi Mrvalj još jedan problem. „Imamo u sustavu udomiteljske obitelji koje udomljavaju beskućnike. Za svakog od njih dobivaju oko 350 eura mjesečno. Brojne takve obitelji su divne, beskućnici se kod njih preporode. No, ima i onih koji ne vode računa o svojim štićenicima. Ako se beskućnik recimo požali na tretman, onda o tome mora uputiti prigovor svojoj socijalnoj radnici. Ona mora doći u kontrolu te obitelji. No, tim obiteljima odobrenje su dali ti isti centri za socijalnu skrb, pa je teško očekivati da će beskućniku dati za pravo. Jer, kad socijalna radnica odbaci te prigovore, što je činiti tom beskućniku, koji se požalio. On opet ostaje na ulici jer ne može više dobiti drugog udomitelja. Beskućnik se može žaliti i povjerenstvu u nadležnom ministarstvu, a naravno da će rezultat biti isti. Zato bi trebalo postojati neko neovisno tijelo koje bi odlučivalo o tim prigovorima, uvjeren je Mrvalj.

Ima Mrvalj i prijedloge kako bi se beskućnici mogli zaposliti, osamostaliti, biti korisni i sebi i društvu.

„Pogledajmo ovo, Hrvatska sve uvozi. Čak i spjalice, čačalice... zbog čega takve sitnice u nekim malim pogonima ne bi radili beskućnici. Trebalo bi osnovati male radne zajednice od nekoliko ljudi, u njima bi mogle raditi i invalidne osobe. Ili npr. nabavi se stroj za izradu peleta za ogrijev. Ljudi bi radili, znatno bi im se poboljšao životni standard, plaćali bi poreze, društvo ne bi moralo izdvajati za socijalne naknade za njih. Čitav niz takvih malih pogona bi mogli napraviti”, zanimljiva je ideja našeg sugovornika.

Prije će ljudi kupiti takve potrepštine kad znaju da ih rade socijalno deprivirane osobe, nego kad je iz nekog uvoza. Tvornicama ne isplati izrađivati takve predmete, ali takvim malim pogonima da, dodaje.

Ali za takve prijedloge nema sluha kod odgovornih. Mrvalj kaže kako ga u nadležnom ministarstvu uvijek lijepo prime, saslušaju njegove prijedloge, pohvale aktivnosti koje provodi. Na žalost, sve ostaje na verbalnoj podršci, a nekih pravih pomaka oko uključivanja beskućnika u društvo nema, zaključuje Mrvalj.

Tekst je objavljen u sklopu projekta poticanja novinarske izvrsnosti Agencije za elektroničke medije

3. kolovoza 2024. godine